

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1888. Första Kammaren. N:o 8.

Onsdagen den 22 Februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 15 i denna månad.

Upplästes ett protokoll af följande lydelse:

År 1888 den 18 februari sammanträdde den nämnd, som eger att döma, huru vida högsta domstolens samtliga ledamöter gjort sig förtjenta att i deras viktiga kall bibehållas, hvarvid röstades öfver följande proposition:

»Den, som vill, att omröstning på det i 69 § riksdagsordningen föreskrifna sätt skall anställas till uteslutande af någon bland högsta domstolens ledamöter, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, blifva högsta domstolens samtliga ledamöter bibehållna».

Och befunnos efter omröstningens slut, sedan en voteringsedel blifvit undantagen och förseglad, samt de öfriga voteringssedlarna öppnats, rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja 0;
Nej 45;

i följd hvaraf nämnden ansett högsta domstolens samtliga ledamöter böra vid deras embeten bibehållas.

Louis De Geer.

C. F. Winkrans.

Hugo Tamm.

Liss Ol. Larsson.

Detta protokoll lades till handlingarna; och skulle detsamma innehåll delgifvas Riksdagens kanslideputerade med anmodan att låta i ämnet uppsätta och till kamrarne ingifva förslag, dels till den skrivelse, som borde till Konungen aflåtas, dels ock till paragraf i riksdagsbeslutet.

Upplästes ett protokoll af följande lydelse:

År 1888 den 20 februari sammanträdde kamrarnes valmän för utseende af Riksdagens komiterade till tryckfrihetens vård; och befunnos efter valförrättningens slut, sedan en voteringsedel kasserats, hafva blifvit till komiterade utsedde:

f. d. justitierådet <i>Johan August Södergren</i>	med 23 röster;
f. d. riksarkivarien <i>Karl Gustaf Malmström</i>	» 23 »
f. d. justitieombudsmannen <i>Nils August Fröman</i> ...	» 23 »
professoren, friherre <i>Adolf Erik Nordenskiöld</i>	» 23 »
förste amanuensen <i>Gustaf Oscar Augustin Montelius</i>	» 23 »
f. d. kommerserådet <i>Johan Sjöberg</i>	» 23 »

J. Rundbäck.

Gust. Tamm.

R. Törneblad.

Åke Nordenfelt.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att detta protokoll skulle läggas till handlingarna, äfvensom att Riksdagens kanslideputerade skulle genom utdrag af protokollet underrättas om ifrågavarande val samt anmodas låta uppsätta och till kamrarne ingifva förslag dels till förordnanden för de valde, dels ock till paragraf rörande valet i riksdagsbeslutet.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtanden:

n:o 18, i anledning af såväl en af Kongl. Maj:t afgifven proposition som ock en af enskild motionär gjord framställning i fråga om eftergift af kronans rätt till vissa danaarf;

n:o 19, i anledning af väckt motion om beviljande af statsanslag

för länsmansbostället Våhlas n:o 3 deltagande i Hjelmarens och Qvismarens sjösänkingsföretag;

n:o 20, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Basebo n:o 1 i Kalmar län;

n:o 21, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från kungsgården Noret i Kopparbergs län;

n:o 22, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från kronolägenheten Stora Trädgården i Helgona socken af Södermanlands län; samt

n:o 23, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af åtskilliga mindre kronoegendomar; äfvensom

lagutskottets memorial och utlåtanden:

n:o 15, i anledning af återremiss från Andra Kammaren af utskottets utlåtande n:o 10 öfver väckt motion om ändrad lydelse af 26 kap. 1 § rättegångsbalken;

n:o 16, i anledning af väckt motion om bestämmande af straff för uraktlåten vård om hundkreatur;

n:o 17, i anledning af väckt motion om tillägg till 3 kap. 10 § strafflagen; samt

n:o 18, i anledning af väckt motion angående tillägg till 104 § utsökningslagen.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser:

n:o 8, till fullmäktige i riksgäldskontoret, angående riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit, sedan ansvarsfrihet senast tillerkändes fullmäktige i nämnda kontor; och

n:o 9, till Konungen angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar.

Företogs val af tjugufyra valmän för utseende af Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare; och befunnos, efter valföretagningens slut, hafva blifvit till valmän utsedde:

herr <i>Almström</i>	med 64 röster,
friherre <i>Barnekow, C. F. K.</i> ...	» 64 »
herr <i>Behm</i>	» 64 »

herr	<i>Biesert</i>	med 64 röster,
»	<i>Ekenman, Thor</i>	» 64 »
»	<i>Engström</i>	» 64 »
»	<i>Ericsson</i>	» 64 »
»	<i>Fock</i>	» 64 »
»	<i>Gyllenram</i>	» 64 »
grefve	<i>Klingspor</i>	» 64 »
herr	<i>Kockum</i>	» 64 »
friherre	<i>Leijonhufvud</i>	» 64 »
herr	<i>Lundin</i>	» 64 »
»	<i>Odelberg</i>	» 64 »
»	<i>Peyron</i>	» 64 »
grefve	<i>Piper</i>	» 64 »
herr	<i>Schotte</i>	» 64 »
»	<i>Tham, W.</i>	» 64 »
»	<i>Söderhjelm</i>	» 64 »
»	<i>Törneblad</i>	» 64 »
»	<i>Wærn</i>	» 64 »
grefve	<i>Wachtmeister</i>	» 64 »
friherre	<i>Wrangel</i>	» 64 »
herr	<i>Beijer</i>	» 63 »

Företogs val af sex suppleanter för de valmän, som af kammaren fått i uppdrag att utse Riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare; och befunnos, efter valförrättningens slut, hafva blifvit till suppleanter för dessa valmän utsedde:

herr	<i>Pehrsson</i>	med 47 röster,
»	<i>Ros, A.</i>	» 47 »
»	<i>Unger, A.</i>	» 47 »
»	<i>Sjölund</i>	» 47 »
»	<i>Andersson, P. J.</i>	» 47 »
»	<i>Andersson, G.</i>	» 46 »

sedan ordningen mellan dem, som erhållit lika antal röster, blifvit genom lottning bestämd.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande konstitutionsutskottets den 15 och 17 i denna månad bordlagda memorial n:o 1, med uppgift å hvilande förslag till ändringar i grundlagarne.

Det från 1885 års riksdag hvilande förslaget till ändring af § 6 Ifrågasatt ändring af § 6 regeringsformen.

Ifrågasatt ändring af § 6 regeringsformen.

Friherre Klinkowström: Herr grefve och talman! Mine herrar! Innan jag inlåter mig på att diskutera sjelfva frågan, har jag af konstitutionsutskottets här framlagda förslag mer än tillräcklig anledning att nämna några ord om sjelfva *formen* af detta utskottsbetänkande. Det är verkligen med största förvåning man finner, att utskottet endast anmält den ifrågasatt viktiga förändringen, utan att på något sätt hafva bjudit till att utreda den viktiga frågan. Visserligen har utskottet i det fallet hänvisat till såväl konstitutionsutskottets betänkande n:o 6 vid 1885 års riksdag som äfven till de båda kamrarnes protokoll för den 11 april samma år, hvarigenom frågan då blef förklarad hvilande; men det är icke alla riksdagsmän — kanske endast ett litet fåtal, i synnerhet från landsorten — som hafva tagit med sig 1885 års riksdagshandlingar; och dessutom, mine herrar, är det till denna riksdag valde i båda kamrarne tillsammans omkring 70 nya riksdagsmän, och dessa herrar hafva icke fått sig tilldelade 1885 års riksdagshandlingar. Således är det för dem alla omöjligt att sätta sig in i denna viktiga fråga på annat sätt än att gå till det så kallade riksdagsbiblioteket här i huset; men jag hemställer, huruvida de få exemplar, som der finnas tillgängliga, kunna räcka till för en så stor mängd riksdagsmän, som likväl nu går att besluta i denna viktiga fråga. Det är icke för min egen del, som jag beklagar detta; jag har nog mina papper i ordning, och för större säkerhets skull håller jag dem här i min hand, så att jag är visst icke i okunnighet om ärendet och dess behandling vid 1885 års riksdag, men det är en mängd riksdagsmän, som icke äro i samma lyckliga belägenhet som jag, att vara bosatte här i Stockholm, för hvilka jag talar, och med afseende härå kan jag icke annat än yttra, hvad en talare på stockholmsbänken brukade säga, att det är ett högst tarfligt betänkande utan något slags utredning, och detta är mycket att beklaga.

Hvad sjelfva frågan beträffar, har den, såsom jag nämnde, blifvit ganska omständligt behandlad i 1885 års Riksdags konstitutionsutskotts betänkande n:o 6, och det hade verkligen icke varit för mycket begärdt, att utdrag af samma betänkande jemte kamrarnes beslut blifvit i 1888 års betänkande af konstitutionsutskottet anfördt. Kongl. Maj:ts proposition i denna viktiga fråga innefattar, såsom konstitutionsutskottets utlåtande n:o 6 pag. 12 visar, förslag dels om inrättandet af ett nytt departement för landtbruk, industri och handel, dels ock minskning i de konsultativa statsrådets antal till 2 och upphäfvande af föreskriften, att bland dem minst 2 böra hafva förvaltat civil beställning. Båda dessa förslag afse förändring i 6 § regeringsformen, men dessutom hade Kongl. Maj:t i sin proposition äfven framställt förslag till ändring af 7 § regeringsformen, som skulle innehålla dels åläggande för departementschef att öfver de ärenden, hvilka

Ifrågasatt ändring af § 6 regeringsformen.
(Forts.)

han, enligt särskild af Konungen utfärdad instruktion, afgjort, till Konungen i statsrådet afgifva berättelse, dels ock föreskrift, att vissa mål icke finge till departementschefs afgörande öfverlemnas. 1885 års konstitutionsutskott biföll de två första punkterna af den kongl. propositionen, d. v. s. ändring af 6 § regeringsformen, men afslög, liksom sedermera kamrarne, förslaget rörande förändring af 7 § regeringsformen, och detta med rätta, emedan, som synes af Kongl. Maj:ts proposition, angående det nya departementet, skulle icke endast departementschefen, utan äfven under vissa förhållanden byråcheferna, hafva rättighet att afgöra mål, som hittills enligt grundlagen bort föredragas för Konungen i statsrådet. Det hade varit att, om jag så får säga, tillskapa ett slags mer eller mindre fullmyndige fylkeskonungar i riket, och det kan naturligtvis icke behaga svenska folket.

Hvad den ifrågasatta 6 § af regeringsformen beträffar, sådan den nu föreligger till afgörande, har jag derom icke mycket att tillägga. Jag anser, att denna förändring går i den rätta riktningen till något bättre än hittills. Som vi alla veta, hafva såväl jordbruket som handel och öfriga näringar varit på ett högst stufmoderligt sätt behandlade vid Konungens rådsbord, och det är verkligen på tiden, att dessa stora ekonomiska frågor få sin egen målsman inom Konungens råd. Derom är icke annat än godt att säga. Att det mångomordade och omdisputerade embetsverket kommerskollegium upphör i dess nuvarande form och ingår såsom en byrå i det nya departementet, finner jag både lämpligt och önskligt vara; men jag beklagar, att en så stor njugghet, om jag så får säga, gjort sig gällande, att Kongl. Maj:ts icke ville eller icke tordes med Riksdagen, måhända icke sjelfvilligt, gjorde anspråk på, att utom den nya departementschefen äfven antalet af de nuvarande konsultativa statsråden måtte få vara qvar, och således Konungens råds-kammare ökas med en ledamot, i stället för att det enligt det nuvarande förslaget kommer att förblifva vid det antal af 10 rådgifvare, som nu finnes. Denna lilla obetydliga utgift tror jag för min del mer än väl förtjent af att icke inbesparas, ty den nytta, som genom en tredje konsultativ rådgifvare skulle åstadkommas, är så stor, att jag beklagar, att Kongl. Maj:ts och icke heller konstitutionsutskottets förslag går ut derpå, att de konsultativa statsråden måtte bibehållas vid samma antal som nu, eller 3. Jag är, såsom herrarne torde känna till, icke den, som vill slösa med statens medel, långt derifrån, men här finner jag verkligen att 12,000 kronor kunde väl försvara sin plats att utgifvas för detta viktiga ändamål. Att deremot den förändring blifvit föreslagen, att det vilkor, att af de konsultativa statsråden åtminstone 2 böra hafva förvaltadt civil beställning, såsom 6 § regeringsformen nu lyder, skulle utgå, helsar jag med stor glädje därför, att tills dato, och jag kommer under fortsättningen af detta anförande att derom närmare tala, detta vilkor i grundlagen gjort det svårt för andra än embetsmän att kunna komma i fråga till konsultativa statsråd. Men om detta vilkor bort-

tages, hoppas jag lifligt, att äfven andra samhällsklasser än embetsmän måtte kunna hädanefter kallas till Konungens rådsbord. Jag får därför i det hela, med alla de brister som förslaget har, emedan det går i rätt riktning och lofvar något bättre än hittills, på det varmaste förorda detsamma, och kommer jag äfven att lemna detsamma min röst.

Medan jag har ordet, vill jag här framställa en framtidstanke, som rör denna fråga, men som naturligtvis icke ännu på länge kan realiseras. Jag är en gammal man, och mina dagar äro snart räknade; därför vill jag i kammarens protokoll nedlägga en framtidstanke, som jag tror förr eller senare skall gro och bära frukt. Det är nemligen rörande Konungens rådgifvare i sin helhet. På sätt grundlagen nu föreskrifver, och såsom litet hvar af herrarne känner till, bestå Konungens rådgifvare i regeln af 7 departementschefer och 3 konsultativa rådgifvare. Af dessa hafva de 7 hvar och en sitt departement, och af de konsultativa skola enligt gällande bestämmelser 2 hafva beklädt civilt embete. Det är således, om jag så får uttrycka mig, en embetsmannahierarki, som omgifver Konungen vid rådsbordet. Det kan visserligen vara bra för de administrativa ärendena, men Konungen har dock stundom att afgöra stora och viktiga samhällsfrågor, som på det närmaste beröra hela landet, och vi hafva, mine herrar, litet hvar en erfarenhet från det sista årets företeelser på det området, att Konungens rådgifvare stundom misstaga sig om hvad landets väl kräfver och hvad allmänna meningen är. Att, på det sätt statsrådet nu är sammansatt, detta måste blifva en följd af föreskrifterna derom, lider intet tvifvel, ty det är med de främste embetsmännen och deras kändedom om landet i stora samhällsfrågor efter mitt förmenande ofta mycket vanskligt.

En annan olägenhet af detta förhållande är, såsom herrarne litet hvar veta, att när Kongl. Maj:t måste skaffa sig närmare upplysning rörande den allmänna meningen i landet, nödgas Kongl. Maj:t tillkalla oansvarige rådgifvare, der han kan finna dem, och hvilka anses känna till den allmänna meningen inom landet, och detta finner jag icke vara nyttigt för det hela. Nu vore mitt förslag, att jemte de nuvarande statsråden, som hufvudsakligen hafva att bestrida och inför Konungen föredraga de administrativa ärendena, hvilkas mängd och myckenhet ökas år från år, skulle Konungen kunna enligt grundlagen nämna exempelvis ett tjugotal i hela landet bland de mest ansedde, kunnige, skicklige och mest oberoende svenske män, som vore inom landsorterna bosatte, och när Konungen för att få veta den allmänna meningen i stora samhällsfrågor samlade dem omkring sig vid rådsbordet för att rådfråga dessa i det allmänna väl uppburna män om den allmänna meningen i landet, så skulle enligt min öfvertygelse desse män, utan att behöfva vara embetsmän, i många fall kunna lemna Konungen bättre råd än hvad nu är möjligt med Konungens 10 rådgifvare, som hufvudsakligen, om icke i alla hänseenden, äro embetsmän. Dessa personer, som icke skulle vara aflönade af staten, utan endast i det fall, att Konungen kallade dem till sitt rådsbord, därför ega att uppbära rese-

Ifrågasatt ändring af § 6 regeringsformen.
(Forts.)

*Ifrågasatt in-
dring af § 6
regerings-
formen.
(Forts.)*

och traktamentsersättning samt inqvarteringsersättning efter första klass, skulle likväl afgifva sina råd till protokollet och därför vara ansvarige inför konstitutionsutskottet och Riksdagen. Det är denna framtidstanke jag nu nedlägger i protokollet, men denna tanke har sin rot i forna tider i Sverige, och skulle desse män närmast öfverensstämma med de forna *riksråden*. För min del skulle jag helst se, att de erhöilo ett sådant namn och placerades mellan statsministern och statsråden vid Konungens bord, och jag tror, att om i forna tider nästan uteslutande dertill utsågos de främste män bland de jernklädde riddare, det numera vore klokast och riktigast för saken och för det allmänna bästa, att Konungen utsåg personer så kvalificerade, som jag nu nämnt, äfven om de tillhörde odalmannens klass eller bure vadmalsjacka. Jag tror för min del, att det blefve till fördel för Konungen och till fördel för landet.

Herr vice Talmannen: Då jag nu kommer att yrka afslag på det föreliggande förslaget, anser jag mig till en början böra erinra om, att jag såsom ledamot i 1885 års konstitutionsutskott deltagit i dess tillstyrkan, att Riksdagen måtte antaga förslaget såsom hvilande. Jag anser mig böra göra denna erinran, emedan den innebär en så mycket större skyldighet för mig att här göra reda för mina åsikter, så vida de möjligen skulle kunna anses innebära en förändrad ståndpunkt.

Jag har aldrig ansett, att det nu föreslagna departementet, som jag för korthets skull vill kalla industridepartementet, skulle komma att medföra verkligt gagn eller vara af någon verklig betydelse för industrien och de många olika näringar, som derunder kunna inbegripas. Min öfvertygelse är, att det understöd, som af lagstiftning och administration kan lemnas åt industrien, och som icke är obetydligt, mycket väl kan lemnas med den nuvarande organisationen af statsrådet, utan att, såsom det heter, deri insättes en särskild näringsmäns målsman, för hvilken åtgärd en uppfattning ligger till grund, som lätteligen skulle leda till att en oro i sträfvandena på detta område komme att göra sig gällande, som jag icke tror för industrien vore fördelaktig. Jag anser nemligen, att industrien i hufvudsak bör hjälpa och sköta sig sjelf, och det ligger stor vikt på, att densamma icke i det afseendet litar till administrationen annat än såsom underhjälpande eller stödjande. Orsaken, hvarför jag med denna uppfattning icke motsatte mig förslagets antagande såsom hvilande, är helt enkelt den, att detsamma enligt min åsigt innefattar en omreglering af sjelfva arbetet inom konseljen, som jag ansåg att Riksdagen, då Kongl. Maj:t gjort förslag derom, åtminstone borde visa den uppmärksamheten att taga i närmare öfvervägande och, i händelse icke något särskildt skäl deremot förekomme, tilläfvventyrs äfven bifalla. Emellertid hafva de betänkligheter, som jag visserligen hyste mot förslaget redan vid dess första framträdande, inträdd i ett mycket vigtigare skede genom de händelser, som inträffat under de få, efter förslagets första framträdande förflutna åren. Jag kunde nemligen icke

undgå att vid förslaget första behandling fästa mig dervid, att om ett nytt departement inrättades, utan att statsrådets antal ökades, skulle det konsultativa elementet inom konseljen komma att minskas och i de fall, då statsministern icke har något departement, att bestå af en enda person. Jag skulle visserligen kunna hafva den förhoppningen, att denna omständighet möjligen komme att gifva anledning till att statsministern i regeln hade departement, hvilket enligt min uppfattning är det riktigaste och med detta embetes betydelse mest förenliga, men så har icke på senaste tiden varit förhållandet. Redan 1886 lemnade dåvarande statsministern det departement, han då hade, och sedan dess har statsministern ej haft departement. Om nu statsrådets konsultativa afdelning försvagades redan genom en reduktion från tre till två, skulle en sådan från två till ett i det närmaste tillintetgöra dess betydelse. Hvad helst begrepp man gör sig om denna betydelse, så är det för *en* person omöjligt att förena den mångsidiga erfarenhet och alla de olikartade insigter, man af det konsultativa elementet måste begära. Denna omständighet är således redan för mig ett tillräckligt skäl att icke nu understödja ett förslag, hvilket, som sagdt, jag aldrig sett från någon annan synpunkt än den af en förändrad arbetsfördelning inom konseljen. Härtill kommer ytterligare det skälet, att den redogörelse för det sätt, hvarpå Konungens rådgifvare afsett att ordna det nya departementet, som införts i statsregleringspropositionen, utvisar, att afsigten är att införa en högst omfattande byråförvaltning, hvars grunddrag jemväl blifvit meddelade Riksdagen ad notitiam, under det naturligtvis sjelfva aflöningen och medelsanordningen blifva öfverlemnade till Riksdagens pröfning och fastställelse. Min uppfattning är nu den, att med öfverlemnande till byråcheferna af beslutanderätten i de till deras behandling hörande ärenden bör man vara högst varsam, och en så vidsträckt tillämpning af detta system, som här föreslås, strider helt och hållet mot min uppfattning af det önskvärda i fråga om administrationens utveckling. Det är så mycket angelägnare att fästa uppmärksamheten vid detta förhållande, som när denna fråga, om en grundlagsförändring nu beslutas, åter förekommer i Riksdagen, ingenting annat kan blifva föremål för Riksdagens beslut än sjelfva aflöningen af embetena. Anordningen af departementet har Kongl. Maj:t naturligtvis i sin hand, och hvad i det afseendet blifvit Riksdagen ad notitiam meddeladt, lärer väl äfven i sådant fall komma att verkställas. Af dessa skäl anhåller jag för min del om afslag.

Herr Ölander: Jag vill icke inlåta mig i detaljer i den nu förliggande frågan, utan endast fästa mig vid det hvilande grundlagsändringsförslaget, hvilket väl också är det enda, som för närvarande bör utgöra föremål för Riksdagens pröfning och afgörande. För min del tror jag, att man så mycket som möjligt bör undvika att genom ett alltför noggrant nagelfarande af alla detaljer i det nya departe-

Ifrågasatt ändring af § 6 regeringsformen.
(Forts.)

*Ifrågasatt ändring af § 6
regerings-
formen.
(Forts.)*

mentets organisation uppkasta svårigheter, som skulle kunna leda till hela reformens omintetgörande. Hufvudsaken för mig är, att denna reform hvilar på fullt riktig grund, d. v. s. att genom densamma undanrödjas en del för närvarande otidsenliga administrativa former, att på ett håll under en gemensam styrelse sammanföras de nu på en massa skilda händer spridda förvaltningsbestyren i afseende å vårt landtbruk och våra näringar, att från ett departement, som är öfverhopadt af en mångfald från hvarandra fullkomligt skilda och olikartade ärenden, aflyftas en del af denna börda, så att åt öfriga ärenden må kunna egnas en mera noggrann behandling och en mera djupgående utredning, och slutligen att allt detta kan åstadkommas med så ringa kostnad som möjligt. Alla dessa vilkor synas mig, såvidt jag af en ganska noggrann undersökning och granskning af organisationsförslaget kunnat inhemta, vara till fullo uppfyllda.

Det lär väl vara aldeles ostridigt, att kommerskollegium är en föråldrad, numera otidsenlig institution, hvars indragning under en lång följd af år stått på dagordningen. Lika ostridigt är det, att den abnormala, okontrollerade och oansvariga, af på mycket besynnerligt sätt tillsatta embetsmän bestående inrättning, som kallas landtbruksakademins förvaltningskomité, icke är eller någonsin varit tidsenlig, afsedd som den från början varit för helt andra ändamål än det, hvartill den nu användes. Dessa oegentliga förhållanden komma att helt och hållet försvinna genom det nya departementet och ersättas af detta till fullo, på sätt det nya organisationsförslaget närmare utvisat.

Man har anmärkt, att allt för stor magt och en allt för sjelfständig pröfningsrätt blifvit lagd i händerna på de båda direktörerna i den blifvande industri- och handelsbyrån. Jag har nyss nämnt, att jag icke vill inlåta mig på några detaljer i afseende å ärendenas behandling i det nya departementet och göromålens fördelning mellan de olika embetsmännen i detsamma, öfvertygad som jag är, att Kongl. Maj:t, hvilken afgörandet härutinnan ensam tillkommer, nog skall i sinom tid komma att ordna detaljerna på ett tillfredsställande sätt. Men då nyssnämnda anmärkning kanske kan anses ömtaligt beröra sjelfva grunden för förslaget, vill jag erinra att just samma ärenden, i hvilka dessa direktörer skulle få sjelfständig beslutanderätt, för närvarande afgöras af kommerskollegium; att i det nya organisationsförslaget ifrågasatts, att i ärenden af större vikt och betydelse för den enskildes rätt afgörandet skulle tillkomma båda direktörerna samfäldt; samt att hinder icke finnes för, att Kongl. Maj:t skulle kunna föreskrifva, att äfven expeditionschefen skulle deltaga i sådana ärendens afgörande, om deras vikt det fordrar. Ingen säkerhet finnes för att dessa ärenden för närvarande blifva bättre behandlade och afgjorda af kommerskollegium, än de skulle blifva af de båda direktörerna och expeditionschefen i det nya departementet. I hvilket fall som helst bör väl ej denna punkt, om än något svag i förslaget, men dock i sig inneslutande alla förutsättningar för att kunna genom särskilda

detaljbestämmelser fullt nöjaktigt kompletteras, kunna kullkasta hela den i öfrigt välbetänkta och välbehöfliga reformen.

Det sista och icke minst viktiga villkoret för förslaget antagande, nemligen att organisationens genomförande icke åsamkar staten för stor kostnad, synes mig vara allra bäst tillgodosedt. Att mot ett tillägg i budgeten af så obetydligt belopp, att det knappast är märkbart, åstadkomma en så genomgripande administrativ förändring och ett nytt statsdepartement, hvars behof så många år varit kämbart och kanske i främsta rummet just för dessa kostnaders skull varit satt å sido, är ett arbete, som icke bör kunna försvagas af en eller annan betänklighet angående några oväsentliga delar i förslaget, än mindre falla därför.

Jag finner således, att grundlagsändringen har en mycket giltig grund och, hvad förslaget i öfrigt beträffar, har jag hört deremot framställas egentligen blott tvenne anmärkningar, som förtjena bemötas. Den ena af dessa afser den ifrågasatta förminskningen af de konsultativa statsrådets antal. Men regeringen har ju sjelf framlagt detta förslag och således åtagit sig det ökade arbetet utan någon tillökning i personal. Vid sådant förhållande kan det väl icke tillkomma Riksdagen att säga, att regeringen öfverskattat sina krafter och icke tål vid den förökade bördan. Det skulle vara en ovanlig och i detta fall obefogad ömsinhet från representationens sida. Regeringen bör väl sjelf bäst känna sina krafter, och till dess uttalade omdöme i detta afseende bör man väl sätta tilltro, om inga särskilda omständigheter finnas att betvifla detsamma.

Den andra anmärkningen, som föregående talare af helt andra skäl än jag lemnat utau afseende, gäller borttagandet af stadgandet, att minst två af de konsultativa statsråden skola förut hafva beklädt civilt embeta. Jag tror, att detta stadgande från första början varit alldeles obehöfligt. Beskaffenheten af de ärenden, hvilka skola af ett konsultativt statsråd handläggas, är sådan, att jag tror, att ingen, som är obevandrad i de med en civil beställning förenade göromål, skall någonsin våga åtaga sig en sådan plats och ett sådant ansvar, som dermed är förenadt. Saken talar för sig sjelf. Den är sin egen lag och behöfver inga särskilda lagstadganden.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra och då jag anser, att en särdeles lycklig lösning genom det hvilande förslaget gifves åt härpå redan allt för länge väntande frågor, yrkar jag att förslaget måtte af kammaren bifallas.

Herr Casparsson: De anmärkningar den förste talaren framställt mot den form, hvarunder utskottets betänkande framkommit, öfverlemnar jag åt utskottets ärade ordförande att besvara; och jag tror att anmärkningarna äro mycket lätta att besvara.

I motsats till den senaste talaren, anser jag, att, för att kunna bedöma *nyttan* af en grundlagsförändring, som berör statsförvaltningen, det är alldeles nödvändigt att göra klart för sig, på hvilket sätt för-

Ifrågasatt ändring af § 6 regeringsformen.
(Forts.)

Ifrågasatt ändring af 6 regeringsformen.
(Forts.)

ändringen skulle komma att verka. Kongl. Maj:t har också till Riksdagens kännedom meddelat det förslag, som i nu ifrågavarande afseende blifvit af statsrådet och chefen för civildepartementet uppgjordt och af statsrådets öfriga ledamöter tillstyrkt. Med ledning af detta förslag vill jag nu bedöma frågan.

Enligt förslaget skulle ett konsultativt statsrådsembete och ett rikskollegium indragas och i stället inrättas ett nytt statsdepartement med tre verkställande direktörer, för hvilka såsom förklåde skulle ställas en föredragande departementschef. Olägenheterna af en ytterligare inskränkning i de konsultativa statsrådets antal hafva af herr vice talmannen så tydligt framhållits, att jag blott ber att få instämma i hvad han i detta afseende anført.

Sjelfva tyngdpunkten i hela förslaget är emellertid det ifrågasatta öfverflyttandet till det nya departementet af de för närvarande under kommerskollegium hörande ärenden. Det är dock att märka, att alla de komitéer, som fått i uppdrag att yttra sig i denna fråga, uttalat sig för, att kommerskollegium visserligen borde ombildas, men dess verksamhet likväl fortsättas såsom ett fristående och sjelfständigt embetsverk. I detta syfte yttrade sig 1819 års komité. I samma riktning uttalade sig äfven Kongl. Maj:t i sitt till 1847—1848 års riksdag framställda förslag. Likaledes 1858 års komité, 1874 års komité och slutligen äfven 1883 års komité. Jag vill erinra om, att den enda instruktion för sitt uppdrag, sistnämnda komité af Kongl. Maj:t erhöi, var att för handläggning af ärenden angående handel och näringar borde finnas ett särskildt embetsverk. Komitén afgaf sitt betänkande den 12 mars 1884. I början af april kom till statsutskottet en förfrågan, om det ansågs lämpligt att för Riksdagen framlägga ett då utarbetadt och fullt färdigt förslag i ämnet. Hvad Riksdagens statsutskott svarar, när man i april månad frågar, om utskottet vill hafva till handläggning ett nytt organisationsförslag, kan man lätt föreställa sig. Meningen var emellertid då, att för Riksdagen framlägga detta komiténs förslag; men i december månad 1884 hade ett märkligt omslag inom Konungens rådkammare inträffat. Bland statsrådets ledamöter hade ingen annan förändring inträffat, än att den förutvarande statsministern afgått, den förutvarande chefen för finansdepartementet blifvit statsminister och att ett nytt konsultativt statsråd tillkommit. Då, i december månad 1884, voro emellertid signalerna helt och hållet förändrade; och statsministern motiverade det förslag till grundlagsförändring, som vid 1885 års riksdag framlades och nu hvilat till afgörande, sålunda: »Under senare tiden har emellertid den åsigt börjat med ökad styrka göra sig gällande, att berörda frågor lösning bör sökas på en annan väg än genom bibehållande af ett fristående centralt embetsverk för nu nämnda ärenden». Under »senare tiden» skulle således vara tiden från april månad 1884 till december månad samma år, under hvilken tid en ändrad åsigt i detta ämne skulle »börjat med ökad styrka göra sig gällande». Jag känner icke på hvad

sätt denna förändrade åsigt uttalat sig, men den förändrade ställning regeringen intagit till frågan synes mig mycket anmärkningsvärd.

Ifrågasatt ändring af § 6 regeringsformen.
(Forts.)

Det är såväl mängden som beskaffenheten af de under kommerskollegium hörande ärenden, som äro egnade att alstra betänkligheter rörande lämpligheten af deras öfverflyttande till det nya statsdepartementet. De af kommerskollegium handlagda ärenden utgjorde under femårsperioden 1864—1868 i medeltal 2,683, men under femårsperioden 1879—1883 icke mindre än 6,445; således en tillökning inom tjugu år af 140 %. Det förefaller mig alldeles klart och tydligt, att, om än, hvarom jag dock hyser starka tvifvel, för närvarande det skulle vara möjligt för det nya departementet att, jemte de från civildepartementet öfverflyttade, öfvertaga alla dessa ärenden, det dock till följd af den snabba tillväxt, hvori samma ärenden äro stadda, inom en icke långt aflägsen tid skall finnas alldeles omöjligt för departementet med den nu föreslagna organisationen att ombesörja desamma, utan att nya byråer inrättas. När man dertill ser, att af direktörerna, hvilka skulle ombesörja alla dessa ärenden, äfven fordras, att de skulle sätta sig in i främmande länders näringslagstiftning, taga initiativ och väcka förslag i fråga om näringarnas utveckling med flera åligganden, som i förslaget närmare omförmålas, är det för mig alldeles tydligt, att med denna organisation det inom kort skulle befinnas omöjligt för departementets arbetskrafter att fullgöra de åligganden, som skulle tillkomma departementet.

Tillåt mig, herr talman, att nu göra en liten titt i de tre byråer, hvaraf departementet skulle bestå, och dervid följa samma ordning som departementschefen i förslaget gjort.

Vi komma då först till *expeditionschefens byrå*. Den skulle handlägga ärenden rörande storskiftes- och afvittringsväsendet samt geologiska och ekonomiska kartverken. Det förefaller mig till en början anmärkningsvärdt, att fackkunskapen inom denna byrå skulle blifva af blott *tillfällig* beskaffenhet, ty då stödet af fackkunskap erfordras, synes enligt departementschefens förmenande »sådant kunna erhållas genom att för tillfället påkalla biträdet af lämpliga personer»; och detta af nödig hänsyn till statens tillgångar.

»Den embetsmannamässiga behandlingen af dessa frågor, som inom departementet bör komma dem till del, synes deremot hos den, som dermed har att taga befattning, ej behöfva påfordra andra egenskaper än som i allmänhet kräfras af en mera framstående embetsman.» Jag har alltid föreställt mig, att för en »mera framstående embetsman» erfordras just fackkunskap i de frågor, som skola af honom handläggas. Vid denna byrå skulle icke finnas någon byråchef, utan expeditionschefen jemte en väl kvalificerad kanslisekreterare skulle fullgöra byråchefens funktioner. Jag föreställer mig dock, att om man ville offra 7,000 kronor för att få en byråchef, skulle man kunnat erhålla en fackman, som kunde tillföra byrån en stadigvarande fackkunskap, som

Ifrågasatt än-
dring af § 6
regerings-
formen.
(Forts.)

vore att föredraga framför den som nu, enligt förslaget, skulle hemtas utom byrån och vara af endast *tillfällig* beskaffenhet.

Den andra byrån skulle benämnas *industri- och handelsbyrån* och vara delad i två afdelningar med en byråchef eller s. k. direktör och en kanslisekreterare för hvardera afdelningen. De ärenden, i hvilka byråchefen skulle ega sjelfständig beslutanderätt, liksom en mängd förvaltningsbestyr, som komme att tillhöra byrån, skulle i regeln öfverlemnas till handläggning och afgörande af vederbörande direktör. Sådana frågor, som röra enskild persons rätt, skulle dock handläggas af båda direktörerna gemensamt, med afgöranderätt, i händelse af skiljaktiga meningar, för föredraganden. För att icke helt och hållet utestänga ärendenas kollegiala behandling, som enligt departementschefens uppfattning nog har vissa fördelar, har han föreslagit denna samfälda öfverläggning mellan direktörerna. Den strider emellertid mot den gamla regeln: »*tres faciunt collegium*», och påminner mera om det konjugala förhållandet, som betecknats med den välkända satsen: »som du vill min vän, men här skall skåpet stå». Det kommer att blifva blott *en*, som bestämmer beslutet.

Huru vida besvär skola få anföras mot byråns beslut, derom får man ingen upplysning. Enligt en allmänt erkänd och i vårt land gällande administrativ grundsats få i regeln besvär hos Kongl. Maj:t anföras öfver en underordnad myndighets beslut. Huruvida denna grundsats äfven här skulle gälla, vet man icke; men *om* besvär skulle få anföras, skulle det besynnerliga förhållande uppkomma, att den, mot hvars beslut besvär komme att anföras, sjelf blefve den föredragande i statsrådsberedningen uti dessa mål, och den departementschef, från hvars departement det öfverklagade beslutet utgått, skulle blifva föredragande hos Kongl. Maj:t i samma mål.

Beträffande besvärsrätten i bergsärenden är föreslaget, att, med borttagande af kommerskollegium såsom mellaninstans i sådana ärenden, besvär öfver bergmästares beslut skulle anföras direkt hos Kongl. Maj:t. Detta är en nyhet inom vår administrativa rättsskipning, egnad att framkalla välgrundade betänkligheter. Departementschefen motiverar sitt förslag dermed, att dessa besvärmål äro så ytterst få. Kommerskollegii-komitén säger i sitt utlåtande, att med anledning af den nya grufvestadgans tillämpning torde föranledas »ökning i bergsöfverstyrelsens bestyr, i det de nya bestämmelser, detsamma (förslaget) innehåller, möjligen torde föranleda ett större antal besvärmål.» Detta har också gått i bokstaflig uppfyllelse. Dessa besvärmål utgjorde år 1883 två, 1884 tre, 1885 sju, 1886 sju och 1887 tio. Antalet befinner sig sålunda i tillväxt; och, äfven fränsedt antalet, anser jag, att sjelfva rättsprincipen att borttaga mellaninstansen är ganska vådlig.

För behandlingen af de unoniella ärendena föreslås en helt egenomlig inrättning. Dessa mål hafva hittills behandlats af kommerskollegium och derefter af ministern för utrikes ärendena föredragits för Kongl. Maj:t. Utrikesministern erinrade också, då frågan år 1884

förevar i statsrådet, »om nödvändigheten deraf, att den myndighet, hvilken det åläge att afgifva utlåtande i frågor angående det unionella konsulatsväsendet, intoge en så oberoende ställning, att dess utlåtanden erhöles den betydelse, som med rätta tillerkändes de af kommerskollegium afgifna.»

Ifrågasatt ändring af § 6 regeringsformen.
(Forts.)

Huru har man nu tänkt sig, att dessa ärenden skulle behandlas? Jo, till de två direktörerna skulle komma expeditionschefen, och dessa tre skulle afgifva utlåtanden i de unionella ärendena. Må det förlåtas mig, om jag begagnar en bild från gatan. En spårvagn framdrages under vanliga och normala förhållanden af två hästar. När en motlutning förekommer, ihakar man en för tillfället tillhandahållen tredje häst, till dess motlutningen är tillryggalagd. Här skulle man för tillfället ihaka expeditionschefen; men om utlåtandena derigenom skulle få den betydelse utrikesministern med skäl ansett för dem nödig, derom kan man hysa berättigade tvifvelsmål. Jag tror sannerligen, att den norska likställighetskänslan med fullt skäl icke skulle finna sig tilltalad af detta sätt att behandla de unionella ärendena. I Norge handläggas dessa ärenden af departementet för det indre, och jag tror att äfven med afseende derpå det skulle vara föga välbetänkt, att hos oss gifva dessa ärenden en så lös behandling.

Bergsbruket har alltid och med skäl ansetts för vår andra moder-näring. I forna tider var det den första och lydde under ett eget kollegium, bergskollegium, som ännu år 1819 räknade 32 ledamöter. Sedermera hafva formerna allt mer och mer förenklats, sedan den judiciella domsrätten bortogs; och år 1858 indrogs kollegiet, och de ärenden, som af detsamma handlagts, öfverflyttades till en rotel i kommerskollegium, hvilken rotel år 1886 fick öfvertaga de flesta af den indragna andra rotelns göromål. Enligt det här föreliggande förslaget skulle bergsbruket hädanefter representeras blott af en bergsingeniör. Vi hafva en speciel och ganska omfattande bergslagstiftning, och på denna hvila ännu i många fall bestående rättsförhållanden. Om också en mängd af dessa gamla stadgar och författningar numera blifvit upphäfdade, qvarstå dock enligt min tanke tillräckligt många för att inom det ifrågasatta nya departementet nödvändiggöra närvaron af en i bergslagstiftningen och bergsförfattningar fullt hemmastadd och kompetent person. Nu skulle all den samlade insigt och kunskap, som härutinnan funnits hos bergs- och kommerskollegierna, utkristalliseras i form af en liten bergsingeniör, utan all författningskunskap!

Tredje byrån i det nya departementet skulle vara *landtbruksbyrån*. Direktören å denna byrå skulle såsom själfständig administrativ myndighet ega afgöra alla de ärenden, som för närvarande tillkomma landtbruksakademiens förvaltningskomité, hvaremot departementschefen skulle ega tillsätta alla de, för närvarande under nämnda komité lydande kringresande undervisare, agenter och landtbruksingeniörer, som betjena och lemna råd och upplysningar inom jordbruksyrket. Och detta utan all kontroll, ty hans åtgöranden här äro helt och hållet undan-

Ifrågasatt ändring af § 6 regeringsformen.
(Forts.)

dragna konstitutionsutskottets granskning. På detta område är han enväldig. Jag tror visserligen icke, att detta för närvarande skulle medföra några olägenheter, men den kollegiala behandling vid tillsättning af dess tjänster, som förefinnes hos landtbruksakademiens förvaltningskomité, är mera betryggande än att öfverlemna detta åt en person.

Departementschefen talar på flera ställen om kommerskollegium och landtbruksakademien såsom departementet »underordnade» och »underlydande» myndigheter. För min del kan jag icke biträda en sådan uppfattning. Vår grundlag känner ingen ministerstyrelse, blott en med råds råde styrande Konung. Om ett fätaligt, vid odlingens utkanter kringspridt folk skall kunna bevara sin sjelfständighet, måste sjelfständighetskänslan hos detta folk på allt sätt värnas och bevaras. Härtill höra enligt min åsigt äfven sjelfständiga embetsverk och sjelfständiga embetsmän. Det är möjligt, att det för ett maktlystet sinne någon gång kan vara svårt att på det sättet styra; men säkert är att rättvisans och frihetens kraf på detta sätt bäst tillgodoses. Det är ett betydelsefullt faktum, mine herrar, att den svenske statsman, som djupast inristat sitt namn på historiens blad, just var den, som skapade de sjelfständiga centrala embetsverken. Jag tror att 2¹/₂ seklers erfarenhet i detta fall gifvit sitt erkännande åt hans statsmannavishet; och jag tror äfven att kommerskollegii tjuuguåriga dödskamp, hvarunder embetsverket, trots de mest vidriga förhållanden, utan att svigta häfdat sin ställning och sitt anseende, skall lemna ett ytterligare erkännande åt Axel Oxenstjernas statsmannablick.

Jag yrkar afslag.

Herr Bergius: Jag har begärt ordet med anledning af den förste ärade talarens anmärkning med afseende å det sätt, hvarpå utskottets betänkande blifvit affattadt. Han fann det allt för kort och »tarfligt», såsom han uttryckte sig.

För min del tror jag, att betänkandet ej lämpligen kunde göras längre, än det blifvit. Jag vet ej, om hans mening var att utskottet bort låta sitt betänkande åtföljas af ett af- eller tillstyrkande utlåtande. Såvidt jag förstår, föranleder icke grundlagen till ett sådant utlåtandes afgifvande. Angående utskottets befattning med grundlagsfrågor stadgas i 53 § regeringsformen, att »konstitutionsutskottet tillkommer att väcka och upptaga frågor rörande förändringar i grundlagarna och yttranden deröfver till Riksdagen afgifva», samt vidare i riksdagsordningens 38 § 1 punkten, att »konstitutionsutskottet tillkommer att granska rikets grundlagar samt att hos Riksdagen föreslå de ändringar deruti, dem utskottet anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa, så ock att meddela utlåtande öfver de från kamrarne till utskottet hänvisade grundlagsfrågor.» Men här föreligger hvarken något förslag från utskottet till Riksdagen, eller någon från kamrarne till utskottet hänvisad grundlagsfråga, utan blott en fråga, som af kamrarne för-

klarats hvilande, och den utskottet har att anmäla. Hvarken de nu af mig åberopade stadgandena, eller någon annan bestämmelse i grundlagarne föranleda dertill, att utskottet i förevarande fall skulle hafva att afgifva något yttrande. Detta har icke heller, så vidt jag vet, någonsin praktiserats. Alltsedan 1867 års riksdag hafva vid hvarje ny riksdagsperiod förekommit hvilande grundlagsfrågor, hvilka alltid af utskottet anmäls, utan att åtföljas af något vare sig af- eller tillstyrkande, eller af någon reservation, ehuru ganska ofta förekommit olika åsikter om dessa frågor. Och då vet jag verkligen icke, att utskottet kunnat handla annorlunda, än det gjort. Att trycka af en del af det gamla riksdagstrycket, hvilket förut finnes i så riklig mängd och alldeles tillräckligt, dertill saknades all anledning.

Hvad själfva saken beträffar, ber jag att i hufvudsak få instämma med herr vice talmannen och herr Casparsson samt i likhet med dem yrka afslag.

Herr Wærn: Jag ber först och främst att få instämma i herr vice talmannens yttrande om det inflytande, som minskningen af de konsultativa statsrådets antal skulle hafva. Det är, såsom han jemväl utredde, tydligt att statsministern omöjligt kan hafva tid och tillfälle att lemna ärendena den omsorgsfulla uppmärksamhet, som fordras af ett konsultativt statsråd. Ett sådant måste nemligen träget följa hvarje del af föredragningen, icke blott det hufvudsakliga beslutet, utan alla detaljerna, tillse att ingenting förordnas, som står i strid med gällande lagar och författningar, eller icke är i full harmoni med pågående arbete på lagstiftningens område, så vida ej starka skäl dertill skulle kunna förefinnas, hvilket då måste utredas. Vidare har det konsultativa statsrådet att tillse, att icke Kongl. Maj:t afgör ärenden, som äro på ett eller annat sätt öfverlemnade till utredning af komitéer eller andra, och äfvenledes att vaka öfver att ej genom afgörandet af ett ärende äfven fattas beslut om *ett annat*, som ej är färdigt, eller utredt. Det är i sanning, mine herrar, en högst betydande verksamhet, som ett konsultativt statsråd har att utveckla och alldeles omöjlig för en statsminister, om han nemligen derjemte skall egna sin tid åt större politiska frågor eller viktigare förslag.

Skulle man nu reducera de konsultativa statsrådets antal till två, blefve i själfva verket blott ett kvar. Det är ju tänkbart, att en man kan finnas, som i alla afseenden uppfyller ändamålet; men, äfven i detta lyckliga fall skulle han, såsom ock af herr vice talmannen påpekades, ej hafva den auktoritet gent emot en departementschef, som flere konsultativa statsråd tillsammans. Jag lemna likväl detta derhän för en omständighet, som synes mig långt viktigare, nemligen omöjligheten att kunna en gång för alla förekomma, det misstag ega rum vid tillsättandet af de konsultativa statsråden. Det statsråd, på hvilket hela bördan skulle hvila, kan ju möjligen vara i större eller mindre grad disqualificerad med hänsyn till de fordringar, som ställas

Ifrågasatt ändring af § 6 regeringsformen.
(Forts.)

*Ifrågasatt
dring af § 6
regerings-
formen.
(Forts.)*

på honom och, om ej annat, så är han dock en dödlig människa. Han kan af sjukdom eller annorledes blifva urständssatt att fullgöra sina åligganden, och för min del tror jag att grundlagens mening med denna institution är, att det alltid i regeringen skall finnas, så att säga, en fast hållhake mot förhastade beslut.

Jag anser detta icke blott riktigt i allmänhet, utan ännu mera nödvändigt i följd af den utveckling vårt samhällsskick numera fått. Sjelf tillträdde jag ett statsrådsembete utan att hafva ringaste embetsmannaaerfarenhet, och jag har efterföljts af flera statsråd, med hvilka det varit samma förhållande, och ännu oftare torde detta komma att hädanefter inträffa. Öfvergången till hvad man kallar det parlamentariska systemet, eller åtminstone sträfvet derhän, skall nog komma att låta sådana fall rätt ofta inträffa. Under det nuvarande samhällsskicket skall vid statsrådets tillsättande vida oftare än tillföre komma att tagas hänsyn till personernas ställning inom och inflytande hos Riksdagen, och en mängd omständigheter influera dervid så, att jag för min del skulle anse det vida farligare nu än förut att afstå från den kontroll, som ligger uti de konsultativa statsrådets närvaro i regeringen.

Jag kan sålunda icke annat än finna den ifrågasatta reduceringen af de konsultativa statsrådets antal såsom någonting högst väsentligt samt i och för sig tillräckligt att kullkasta hela förslaget. Men jag kan på samma gång ej undgå att framhålla flera och till en del lika viktiga skäl deremot. Till en början ber jag då få nämna, att med den trettonåriga erfarenhet jag eger såsom chef för kommerskollegium jag icke kan inse huru det skulle kunna gå för sig att med den personal, som föreslagits, utföra de göromål, som kollegium nu har. Det skulle leda till en utomordentlig öfveranstängning. Det är sant, att en komité föreslagit att inskränka kommerserådets antal till endast två, utom det för statistiken, och när den fräntages, så kan man säga att komitéförslaget närmar sig till hvad som nu föreslagits. Men det är dock ej så litet, som skulle komma till. För många ärenden skulle åliggandet att deltaga i statsrådsberedningen inträda för de nya kommerseråden, och skyldigheten att uppsätta promemorior m. m. skulle icke oväsentligt öka deras förberedande arbeten. Allt det arbete, som förut tillkommit civildepartementet i afseende på ärenden, som behandlats af kollegium, skulle nu läggas på dessa två, och för att lätta arbetet inom ecklesiastikdepartementet har det redan nu blifvit ifrågasatt att flytta de tekniska skolorna till civildepartementet. Jag vill icke förlänga mitt yttrande genom att ingå i en mängd detaljer, men jag måste på det bestämdaste säga, att jag anser att det icke blott för de båda byråcheferna eller kommerseråden ofta skulle leda till öfveranstängning, utan äfven för de underordnade, såsom t. ex. för kassören, som nu med en amanuens skulle utträtta en högst betydande del af de göromål, hvilka nu åligga hela kommerskollegiets kammarkontor.

Förslaget är efter min uppfattning alldeles för knappt. Jag skall sedan komma till hvad jag förutser skulle blifva närmaste följden af detta förhållande och blott nu påpeka, att dessa olägenhetens afhjelpande skulle komma att kräfva betydliga kostnader.

Det är många ärenden af ganska stor vikt, som behandlas i kollegium och derefter undergå ny behandling i civildepartementet. Hädanefter skulle det blifva fråga om en *enkel* behandling. Jag tror att detta i många fall skulle verka menligt för ärendenas afgörande. Det förekommer t. ex. frågor angående hamntaxor, ett ganska betydande arbete. Den tid jag var ordförande i Göteborgs stadsfullmäktige hyste jag den åsigt, som mången af Eder, mine herrar, torde dela, att nemligen ordnandet af hamntaxorna bäst verkställdes af myndigheterna i de städer eller köpingar, der de blifvit ifrågasatta, och naturligt synes det också vara att de, som tillämpa taxorna, också böra kunna bedöma, hvilka förändringar i dem äro lämpliga. Men erfarenheten inom kommerskollegium visar, att dervid är ganska mycket att iakttaga, icke blott med afseende på taxornas formella rättighet och öfverensstämmelse i deras särskilda stadganden sinsemellan, utan man måste också se till, att de stundom deruti förekommande ganska stora inkonsequenser undanröjas, äfvensom att hamntaxorna ej komma i strid med af Kongl. Maj:ts meddelade författningar. Allt detta kräfver en genomgående granskning. Men äfven andra saker äro att iakttaga. Man finner nemligen att somliga städer önskat hålla hamnafgifterna ganska höga, i afsigt att bereda sig inkomster för särskilda ändamål, och då måste man se till så väl att ej afgifterna blifva alltför betungande, som äfven att ej, genom stora skiljaktigheter i taxorna för närbelägna städer, handel och rörelse förryckas inom olika orter. Från de mindre hamnarne utgå stundom på egennyttiga grundade förslag om ringa afgifter på *varor*, men höga på *fartyg*, hvarigenom sjöfarten ju skulle lida. På andra ställen finner man höga afgifter på *införseln* af gods, men mycket låga eller inga på *utförseln*, hvarigenom också ganska mycket kan förryckas uti handel och rörelse olika orter emellan, till fördel möjligen för en stad, men till väsentlig skada för kringliggande orter, hvilkas konsumtionsartiklar derigenom fördyras. Detta gifver, som sagdt, rätt mycket arbete åt det kommerseråd, som bereder dessa ärenden. Den kritik, han underkastat de ingående förslagen, blir vidare granskad vid föredragningen i civildepartementet. Detta skulle nu förfalla och sedan återstår endast *en* granskning. Beginges då något misstag, vore det ju omöjligt att reparera. Flera andra dylika förhållanden skulle komma att inträffa, hvilkas upprepande här dock skulle kräfva alltför lång tid.

Jag kommer då till sådana frågor, der kommerskollegium nu har afgörande rätt, och förstår ej rätt huru besvär öfver dem hädanefter skulle komma att behandlas. Herr statsrådet har visserligen anfört, att de mål, der kommerskollegium är mellaninstans, äro af obetydlig beskaffenhet. Äfven de kräfva dock, såsom stundom varande af stor

Ifrågasatt ändring af § 6 regeringsformen.
(Forts.)

Ifrågasatt undring af § 6
regerings-
formen.
(Forts.)

vigt för dem de röra, en noggrann och omsorgsfull pröfning. Men det finnes, såsom jag nämnt, också andra ärenden, der kommerskollegiets åtgöranden kunna blifva föremål för besvär hos Kongl. Maj:t, nemligen af collegium afgjorda ersättningar åt konsulter för lemnadt understöd åt svenska undersåtar, vidare vägrade ansökningar om pass och nationalitetshandlingar, befälhafvarebref m. fl., med ett ord, alla de ärenden, hvaruti kommerskollegium har afgöranderätt, och som kunna hos Kongl. Maj:t öfverklagas. Man kan ju nemligen göra enskilde orätt, och de böra hafva rätt att besvära sig. Huru skall nu detta tillgå, om de båda direktörerna gemensamt, eller, såsom t. ex. i konsulatfrågor, tillsammans med expeditionschefen, hafva afgjort sådana ärenden? Huru skola då besvär hos Kongl. Maj:t anföras? Jo, grundlagen talar om en föregående beredning hos vederbörande embetsverk. Men det är ju departementschefens eget kansli, som dömt i ärendet. Detta kansli får således afgifva förklaring, men kan väl ej på samma gång biträda departementschefen i ärendets beredning och föredragning. Huru dervid skulle tillgå är ej utredt.

Jag kommer nu till den ställning kommerskollegium intager med hänsyn till konsulat tillsättningar. Som bekant afgifvas utlåtanden och förslag i sådana ärenden från norsk sida af departementet för det inre och från den svenska sidan af kommerskollegium. Hädanefter skulle detta tillhöra de båda direktörerna gemensamt med expeditionschefen. Jag är en stor vän af vårt brödrafolk och tror mig hafva visat det vid många tillfällen, men tror mig likväl ej göra norrmännen orätt, om jag säger att de med stor envishet och stridighet söka att drifva igenom sina åsichter. Jag säger detta ej såsom klander, utan blott för att konstatera ett faktum. Nu skulle den motvigt, som erfordras för bevakande af vårt eget lands intressen, icke utöfvas af något motsvarande departement hos oss, utan de förslag och utlåtanden, som skulle stå utrikesministern till buds, erhöles han från en underordnad afdelning af en annan departementschefs kansli; och den styrka, som de båda direktörerna gemensamt med expeditionschefen skulle ega vid behandlingen af sådana ärenden, kunde endast på det sätt ökas, att personer hvilkas sakkunskap vore oneklig, skulle tillkallas och afgifva sitt yttrande. Man jag tror, att detta ändock skulle blifva en ringa motvigt mot det inflytande, som från norsk sida skulle vilja göra sig gällande. Jag fruktar, att vi här skulle förlora mycket med hänsyn till bevarandet af svenska intressen. Sant är visserligen, att Kongl. Maj:t har afgörandet i sin hand, och att detta ej sker utan tillgodo-seende af Sveriges intressen; men jag håller före, att från svensk sida ej någon minskning bör ega rum i det stöd, som utrikesministern vid sådana tillfällen bör kunna påräkna af den svenska auktoritet, som med hänsyn till sakkunskap har alla presumptioner för sig.

Jag kommer nu till det skäl, som för mig är af den största betydelsen. Det är nemligen den tydning, som 10 § regeringsformen skulle erhålla, om detta förslag blefve lag. Den säger, att ärendena

skola beredas genom nödiga upplysningars inhemtande från vederbörande embetsverk. Huru skulle nu detta efter förändringen komma att försiggå? Jo så, att departementschefen uppdroge åt sitt eget kansli att bereda ärendena samt öfver desamma afgifva det utlåtande, som hittills tillkommit ett sjelfständigt embetsverk. Herr civilministern har derom yttrat, att han nog ansåg den kollegiala formen fördelaktig, men att den ock å andra sidan hade sina olägenheter, särskildt med hänsyn till behofvet att samråda med enskilda personer. De strängt reglerade administrativa formerna voro egnade att försvåra den samverkan mellan regering och enskilde, hvilken vore önskelig. Inom kommerskollegium har alltid, det vet jag, den åsigt herrskat, att det ålegat kollegium att anskaffa erforderlig utredning, och ingalunda har man ansett, att den kollegiala formen och den kunskap, kollegiets ledamöter vid remissens mottagande kunna ega skulle vara tillräckligt afgörande för deras yttrande, utan tvärt om, att det just tillhört kollegium att i främsta rummet söka erhålla den ökade sakkunskap, som erfordras för frågornas bedömande, och det har aldrig uraktlåtit att, vanligen genom vederbörande konungens befallningshafvande, men ofta äfven på annat sätt söka dessa insigter hos enskilde fackmän, industriidkare o. s. v., med ett ord, hvarhelst de bästa upplysningar kunnat erhållas. Detta hindrar ju icke, att det kan vara både nyttigt och i hög grad önskligt, om ett yttre samband mellan regeringen och enskilde industriidkare kunde bildas, men jag kan omöjligen inse, att kommerskollegium därför skulle lägga hinder i vägen. Det kan ju ej ske på annat sätt än genom sammankallande af dessa enskilde, och tillvaron af kommerskollegium hindrar alldeles icke departementschefen att göra detta och sätta sig i den mest lifliga beröring med industriidkarne. Men härtill kommer ännu en omständighet, hvarå jag ber att få fästa herrarnes uppmärksamhet, nemligen den känsla af sjelfständighet och ansvar, som framförallt bör finnas hos den myndighet, som skall afgifva utlåtande. Om nemligen detta skulle blifva endast och allenast ett eko af departementschefens åsigt, skulle ju syftet i 10 § regeringsformen helt och hållet förfelas. Och skulle departementschefen fråga sitt eget kansli, inses lätt huru svaret skulle utfalla. Man skulle ju kunna antaga samma personal som den nuvarande i kommerskollegium befintliga. Skulle då ej hos denna kunna förutsättas icke blott samma sakkunskap utan äfven samma sjelfständighetskänsla hädanefter, som hittills? Jo visserligen hvad angår deras individuella uppfattning och karakter. Men man måste bemärka den stora skillnad, som förefinnes emellan att med nuvarande frihet så i afseende på arbetstid som förberedande åtgärder utreda ett ärende samt stadga sin öfvertygelse, och att, såsom en, den der i allmänhet är verkställare af en chefs befallningar, med kändedom af hans åsigter, kanske på af honom föreskrifven kort tid verkställa en utredning och uppsätta ett utlåtande.

Om jag också antager att man skulle åt desse embetsmän lemna samma frihet som åt embetsmän i sjelfständiga verk, så frågar jag

Ifrågasatt ändring af § 6 regeringsformen.
(Forts)

*Ifrågasatt in-
dring af § 6
regerings-
formen.
(Forts.)*

dock, hvilket inflytande skulle icke det utöfva på deras utlåtanden, att de vore öfveransträngda och icke kunde åt beredningen egna den tid, som vore erforderlig för erhållande af full sakkunskap! Det går icke för sig. Jag vill erinra, att för icke många år sedan funnos fyra kommerseråd; nu finnas tre och hädanefter, med statistikens fränskiljande, skulle det icke finnas mera än två dylika embetsmän. Dertill kommer en annan omständighet. Om kommerseråden nu skulle vara mer eller mindre öfveransträngda af arbete, så att det skulle inverka på deras förmåga att göra goda utredningar, så är enda följden deraf den att de måste dröja med saken. Och ytterst sällan får kollegium nu föreläggande, att dess utlåtande i något ämne skall vara färdigt inom viss tid. Men huru skulle det hädanefter blifva i det afseendet? Möjligen att föredragande departementschefen skulle taga sig den friheten att, för att få utlåtanden i brådskande ärenden från byråerna, ganska ofta eller kanske i regeln förelägga kort tid.

För mig är det icke tänkbart, att icke härigenom ganska stor risk uppstår för att ärendena blifva afgjorda i hast och utan den kontroll för deras utredning som nu förefinnes. Häraf kan emellertid icke följä, att den kollegiala formen skulle hafva afgörande företräde, ty de embetsverk, som äro styrda af generaldirektörer, gifva utmärkta utlåtanden; men att åt departementschefen och tjänstemän i hans kansli öfverlemna att göra de utredningar, som erfordrades, det skulle i väsentlig mån tillintetgöra den nyttiga föreskriften i 10 § regeringsformen, om inhemtande af upplysningar från vederbörande embetsverk. Jag har sjelf fyra år varit departementschef och stundom förslagit Kongl. Maj:t åtgärder, olika dem embetsverken ansett de bästa, emedan jag haft olika åsikter mot deras, men jag har icke i något fall behandlat ärenden, der jag icke haft skäl att vara tacksam för den utredning, de centrala embetsverken lemnat mig. Jag tror detta ock hafva varit förhållandet med hvarje annan departementschef. Man riskerar mera att förhastä sig, om man sjelf skall tänka ut alla möjliga inkast och hinder samt hvad som erfordras, än om man får utredning från en myndighet, hvars ansvarighetskänsla är förenad med en verklig sjelfständighet och som åstadkommer en af departementschefen oberoende undersökning. Jag anser detta så mycket mer angeläget med hänsyn till den verksamhet, som skulle utöfvas af den blifvande chefen för det ifrågasatta nya departementet. Jag kan mycket lätt tänka mig, att en justitieminister sjelf skulle vara den största hållhaken emot omogna lagförslags framkommande, men jag har svårt att tänka mig en duglig chef för jordbruks-, handels- och industridepartementet, hvars känsla icke skulle starkt leda honom till att eftersträfvä utförandet af stora saker och äfven att snart utföra dem. Det måste vara en mycket verksamhetslysten man, som vill göra något, en energisk man, som vill genomdrifva sina åsikter. Att en sådan person icke skulle vilja hafva ärendena afgjorda så snart som möjligt efter de åsikter, han an-

såge de bästa utan dröjsmål, föranledda af förberedande myndigheter, *Ifrågasatt ändring af § 6 regeringsformen.*
 det har jag mycket svårt att tänka mig. (Forts.)

Mine herrar, min åsigt är att Sverige i många fall är ett af de lyckligaste land i världen, och detta äfven därför att vårt lagstiftningsarbete fortgår med all nödig skyndsamhet, men derjemte äfven med nödig omsorg. Vi finna oss lätt i nya omständigheter och undanrödja snart hvad som ligger hindrande i vägen. Likväl behöfva vi ytterst sällan göra om hvad vi gjort. Jag tillskrifver detta lyckliga förhållande den omständighet, att de centrala embetsverken äro en kontroll för att ärendena blifva omsorgsfullt utredda, så att hvad som göres blir väl genomtänkt och godt. Jag anser, att man bör med misstro mottaga förslag, som skulle kunna minska denna kontroll, hvarför jag yrkar afslag å föreliggande förslag.

Herr Forssell, Otto: Den, som haft tillfälle att på ett eller annat sätt deltaga i behandlingen af regeringsärenden, vet mer än väl hvilken massa af olikartade ärenden äro sammankopplade på en och samma persons hand. Så är förhållandet företrädesvis med civil- och finansdepartementen. Civilministerns hufvudsakligaste uppgift är att ombesörja den ekonomiska lagstiftningen; erfarenheten har ock visat, att man på denna plats har behof af en juridiskt bildad person. Dessutom höra till civilministerns föredragning frågor om jernvägs- trafik och jernvägsbyggnad, jordbruk och handel. Man kan icke begära, att samma person skall ega skicklighet och erfarenhet att kunna behandla den ekonomiska lagstiftningen och tillika vara i stånd att bedöma jernvägstrafik och jernvägsbyggnader o. s. v. Enahanda är förhållandet med finansdepartementet. Derunder lyda, för att ej tala om andra viktiga förvaltningsgrenar, de båda post- och telegrafverken. Ett finansiellt bildadt statsråd har ganska svårt, om icke omöjligt att sätta sig in i dessa ärenden. Så väl finansministern som chefen för civildepartementet i afseende på jernvägstrafiken och jernvägsbyggnaderna blir i mer eller mindre mån nästan uteslutande beroende af underordnade generaldirektörer och måste inskränka sig till att registrera i deras beslut. Följden häraf är, att man icke får förvåna sig om regeringen väcker förslag om afskiljande från dessa departement af några af dessa heterogena funktioner och deras förenande under ett och samma departement. Förr eller senare måste en sådan förändring ske. Frågan är blott den: är det sätt för förändringen, som nu blifvit föreslaget, det klokaste, det riktigaste? För min del föreställer jag mig, att det skulle vara oändligt mycket fördelaktigare och bättre, om t. ex. jernvägstrafik, jernvägsbyggnader, post- och telegraf förenades på en enda hand, alla generaldirektörsbefattningar indrogos och en enda person insattes som statsråd och föredragande för dessa ärenden. Derigenom skulle civildepartementet befrias från jernvägarnes och finansdepartementet från postverkets och telegrafens

Ifrågasatt ändring af § 6
regeringsformen.
(Forts.)

angelägenheter. Om någon förändring skall ske, tror jag att man i första rummet bör tänka på en sådan organisation.

Derjemte får jag instämma med herr vice talmannen deruti; att det skulle vara ytterst betänkligt att minska de konsultativa statsrådets antal. Till de skäl han anförde vill jag blott foga en erinran, att man ej kan påstå, att regeringsärendena med full trygghet behandlas, då det så lätt kan hända, att ett af de konsultativa statsråden kan blifva af sjukdom eller slik anledning hindradt att närvara och departementschefen i sådant fall står aldeles ensam utan någon att rådföra sig med. Det är dock en erkänd regel att, som ordspråket lyder, fyra ögon se mera än två. Derfor är det min bestämda öfvertygelse, att skall ett åttonde departement införas, bör likväl de konsultativa statsrådets antal bibehållas oförändradt. Jag yrkar afslag på det föreliggande förslaget.

Herr Sjöcrona: Då åtskilliga talare redan i det hufvudsakligaste yttrat det, som jag skulle kunna hafva att anföra, hade jag visserligen kunnat underlåta att begära ordet, men som en talare här med värme uppträdt till försvar för detaljerna i det organisationsförslag, Riksdagen måste bifalla, derest den antog den hvilande grundlagsförändringen, anhåller jag hufvudsakligen af denna anledning att få yttra några ord.

Det föreliggande förslaget innehåller, såsom vi alla veta, dels att de konsultativa statsrådets antal skulle minskas från två till ett och i sammanhang härmed borttagas den bestämmelsen, att två af dessa statsråd skola förut hafva förvaltadt civil beställning, dels ock att här skulle inrättas ett nytt departement.

Hvad den första delen af förslaget angår, så hafva herr vice talmannen och herr Casparsson deremot yttrat vissa betänkligheter, hvilka jag för min del anser vara mycket beaktansvärda. Men då ju framgången af verksamheten inom Konungens råd ytterst beror på valet af de personer, som der taga säte, och man väl får antaga, att framdeles som hittills vid detta val tillbörlig hänsyn fästes vid, att man der får all nödig insigt och erfarenhet representerad, utgöra dessa betänkligheter för mig icke ett ovilkorligt hinder att bifalla förslaget, hvaremot de väl medverka till att göra mig mindre böjd för det sammans antagande.

Såsom skäl för den andra delen af förslaget, eller inrättandet af ett nytt departement, har man åberopat önskvärdheten af att tillmötesgå det synnerligast från jordbruksnäringens idkare med en viss styrka framställda anspråket, att inom Konungens råd få en särskild målsman för jordbruk, handel och näringar. Jag vill visst icke bestrida, att anställandet af en sådan ny departementschef skulle under vissa förutsättningar vara både lämpligt och nyttigt, men jag tror också, att man i högst väsentlig mån öfverskattadt de fördelar, som deraf skulle kunna vinnas, och det är min bestämda öfvertygelse, att det behof, som möjligen i detta afseende gjort sig gällande, kan på ett

bättre sätt tillgodoses. Det är ju obestriddigt, att det skulle vara till fördel för hvarje näring, liksom för hvarje förvaltningsgren, att hafva en fullt sakkunnig målsman, hvars ställning bereder honom sådant inflytande, att han för sin mening kan vinna gehör inom regeringen. Men deraf bör enligt min tanke alldeles icke följa, att vi skola hafva en departementschef för hvarje särskild näring, och så vidt jag vet, finnes det ej heller i hela världen något enda land, som har råd att bestå sig med en sådan lyx. Det torde ock med fog kunna ifrågasättas, om ett sådant förhållande verkligen skulle vara nyttigt. Man måste således inom de olika statsdepartementen sammanföra flera eller färre hufvudgrupper af förvaltningsgrenar och så skulle också förhållandet blifva med det föreslagna nya departementet, hvilket skulle komma att syssla med, förutom jordbruk, handel och näringar, landtmäteri- och afvittringsväsendet samt med rikets kartverk. Nu betviflar jag visst icke, att ju icke inom landet kan finnas en man, som kunde med erforderlig sakkunskap samt öppen blick för näringarnes behof arbeta för deras utveckling och förkofran, men för att detta arbete skall krönas med framgång behöfves, att han får under en längre tidsföljd, oberörd af andra omsorger, egna sig åt detta värf, och så är icke förhållandet med en departementschef. Hans verksamhet måste i mycket blifva beroende af de politiska förhållandena, och de senaste tjugu årens erfarenhet i vårt land har visat, att departementscheferna icke så synnerligen många år stanna på sina platser. Jag tror därför, att jordbrukets, handelns och näringarnes behof skulle vida bättre tillgodoses genom ett på ändamålsenligt sätt organiseradt centralt embetsverk, i spetsen för hvilket ställes en man med de egenskaper, jag nyss nämnde.

Ifrågasatt ändring af § 6 regeringsformen.
(Forts.)

Det andra skälet för inrättandet af ett nytt departement är behöfvet att åstadkomma en lättnad i den nog tunga arbetsbördan, som för närvarande hvilar i synnerhet på civilministerns, men äfven på ecklesiastikministerns skuldror. Detta är ett skäl, hvars giltighet icke kan bestridas, och om det vore fråga derom, att afskilja en byrå från hvardera af dessa departement och sammanföra dessa byråer till ett nytt departement, skulle jag för min del icke hafva några betänkligheter emot att biträda ett dylikt förslag. Men nu är det alls icke meningen att ordna på detta sätt. Den organisation, som nu ifrågasättes, kommer enligt min bestämda öfvertygelse icke att bereda civilministern någon nämnvärd lättnad i hans arbetsbördan. I stället för att han nu har att handlägga ärenden angående jordbruk, handel och näringar, skulle han få från ecklesiastikdepartementet öfvertaga hälso- och fattigvårdsärendena, och jag tror att dessa skola fullt ut uppväga de förra. Det skulle således endast blifva chefen för ecklesiastikdepartementet, som genom den föreslagna anordningen erhöle någon lättnad, men denne behöfver det i vida mindre mån än chefen för civildepartementet.

Härmed har jag kommit in på det organisationsförslag, hvilket

*Ifrågasatt återfinnes i det statsverkspropositionen bilagda protokollet öfver civil-
dring af § 6 ärenden. Detta förslag är visserligen icke ännu af Konungen godkändt,
regerings- men då Konungen förordnat, att detsamma skulle delgifvas Riksdagen
formen. till kännedom, måste man väl utgå från den förutsättningen, att om
(Forts.) Riksdagen antager det hvilande grundlagsändringsförslaget, så har
Riksdagen också med detsamma gifvit på hand, att den icke kan annat
än i hufvudsak antaga ett organisationsförslag sådant som detta.*

Mot detta förslag har jag emellertid två mycket väsentliga anmärkningar att framställa, hvilka också redan blifvit af föregående talare berörda.

Den första af dessa anmärkningar gäller indragningen af ett centralt embetsverk och öfverflyttandet derifrån af de flesta ärendena till ett statsdepartement, dit jemväl skulle öfverflyttas de ärenden, med afseende på hvilka landtbruksakademiens förvaltningskomité fungerar såsom centralt embetsverk. Det är oss alla bekant, att 1634 års regeringsform innehåller stadganden om fem rikskollegier, som skulle »drifva alla regeringsärenden dock Konungens rätt och höghet oförkränkt och i ingen måtto förminskad». Redan här var således fastslagen den grundsatsen, att hela den centrala förvaltningen skall ombesörjas af centrala embetsverk. Vi veta alla, huruledes derefter utvecklingen fortgått så, att redan kort efter denna regeringsforms antagande de numera sammanslagna bergs- och kommerskollegierna utbrötos från kammarkollegiet, liksom åtskilliga andra embetsverk, såsom landtmäteri- och generaltullstyrelsen, utvuxit från samma kollegier, och att, allt efter som nya behof uppstått och måst tillgodoses, nya centrala embetsverk bildats, såsom jernvägs-, telegraf- samt väg- och vattenbyggnadsstyrelserna. Vi känna också, att samfundsförhållandenas utveckling ledt dertill, att åtskilliga mål numera dragas omedelbart från de lokala myndigheterna till Konungens pröfning samt att för en och annan mindre förvaltningsgren man ansett sig böra inrätta särskilda byråer inom departementen. Men någon väsentligare afvikelse från den grundsats, som genomförts af Sveriges störste statsman, Axel Oxenstierna, har hittills icke skett. Det kan visserligen icke bestridas, att mot de centrala embetsverkens verksamhet mången gång kunnat, såsom emot allt mänskligt, göras ganska befogade anmärkningar, men jag vågar påstå, att dessa embetsverk ändock på det hela taget varit till oberäknelig nytta för vårt kära fädernesland. De hafva i gångna tider utgjort och kunna helt visst äfven i framtiden, om så skulle behövas, utgöra ett starkt värn mot magtmissbruk från de styrandes sida; de äro och skola äfven framgent komma att utgöra ett säkert och bepröfvadt medel att hålla statsförvaltningen oberörd af de politiska vindkastens faror. Jag för min del kan därför icke vara med om en åtgärd, hvarigenom kommerskollegium skulle indragas. Tvärt om hoppas och önskar jag, att detsamma måtte snart kunna framstå i en föryngrad form, utrustadt med tillräcklig arbetskraft att hädanefter, som hittills, verka inom sitt område till fäderneslandets gagn.

Den andra anmärkningen, jag har att göra, angår hvad som också af föregående talare blifvit berördt, nemligen sättet för ärendenas behandling i det nya departementet eller att en mängd af de ärenden, som skola dit öfverflyttas från kommerskollegium och landtbruksakademien fövaltningskomité, skulle med sjelfständig beslutanderätt handläggas af embetsmän inom detta departement, hvilka tillika skulle fungera såsom departementschefens, honom omedelbart underordnade biträden för handläggning af regeringsärendena. Sådant måste leda till stora oegentligheter, såsom bland annat, att om någon skulle finna sig föranlåten att hos Konungen klaga öfver dessa embetsmäns beslut, skulle de sjelfva handlägga och i statsrådsberedningen föredraga dessa besvär, och departementschefen inför Konungen anmäla besvär öfver beslut, fattade inom hans eget departement. Jag anser dessutom att en sådan anordning icke innebär tillräcklig trygghet för ärendenas omsorgsfulla behandling. Ingen med beslutanderätt utrustad chef eger för närvarande rättighet att vidtaga någon åtgärd, utan att inhemta råd af en ansvarig föredragande och med dennes kontrasignation, men dessa s. k. direktörer skulle utan någon som helst rådplägning med annan få handla och besluta, utom i de fall, då inom industri- och handelsbyrån denna rätt skulle tillkomma de två direktörerna samfaldt. Att hvarje afvikelse från förutnämnda stora grundsats för statsförvaltningens organisation leder till oegentligheter, bevisas bäst af det föreliggande förslaget, och detta, mine herrar, beror visserligen icke på brist hos den, som författat detsamma, ty detta förslag är enligt min tanke utarbetadt med synnerlig omsorg och sakkäthed. Det beror endast på att utgångspunkten icke varit riktig. Jag skall tillåta mig att i största korthet nämna några exempel på sådana oegentligheter.

På sid. 65 yttrar chefen för civildepartementet att, som någon obenägenhet synes vara rådande mot att åt departementschef öfverlemnas afgörandet af vissa ärenden samt departementschefens tid ändock torde blifva tillbörligen tagen i anspråk, syntes honom lämpligast, att åt särskilde embetsmän i departementet uppdroges att utöfva den beslutanderätt, hvarom fråga vore, d. v. s. som nu tillhör kommerskollegium och fövaltningskomité, men senare (sid. 81) har departementschefen funnit sig nödsakad förorda, att på departementschefen öfverflyttas fövaltningskomiténs myndighet i fråga om tillsättning af kringresande undervisare, fiskeritjenstemän m. fl. Härigenom skulle således den redan nu befintliga oegentligheten, att departementschef tillsätter landtbruksingenjörer, hvilka nu mera äro tjenstemän på ordinarie stat med ordinarie lön och pensionsrätt, äfvensom tjenstemännen i geologiska byrån ytterligare utvidgas.

Det nya departementet skulle sönderfalla i tre afdelningar eller byråer, men oaktadt dessa byråer skulle utgöra särskilda afdelningar af samma statsdepartement, skulle de sins emellan icke hafva någon annan likhet än att i ingen af dessa byråer skulle finnas någon embetsman med benämningen byråchef. Landtbruksbyrån skulle förestås

Ifrågasatt ändring af § 6 regeringsformen.
(Forts.)

Ifrågasatt ändring af § 6
regeringsformen.
(Forts.)

af en embetsman med benämningen direktör och den dubbla egenskapen, att vara både sjelfständigt beslutande och ett biträde åt departementschefen. Inom industri- och handelsbyrån skulle finnas två direktörer, benämnda kommerseråd. Dessa skulle i de flesta fall besluta hvar för sig, men dock i vissa frågor öfverlägga med hvarandra med utslagsröst för den föredragande, detta likväl med det egendomliga undantag, att om en ordinarie direktör sammanträdde med en tjänstförrättande, skulle den ordinarie alltid hafva afgöranderätten, ehuru icke föredragande. Vidare talas om att dessa direktörer skulle samfaldt afgifva från handels- och industribyrån infordrade underdåniga utlåtanden. Då nu departementet skulle hafva gemensamt diarium och detta måste när som helst kunna för allmänheten utvisa, i hvad skick hvarje ärende sig befinner, torde handlingarne, hvaröfver utlåtande skall afgifvas, böra förses med skriftlig påteckning, som införes i diariet, på sätt nu eger rum, då underdåniga utlåtanden infordras. Departementschefen skulle således *skriftligen* befalla sina egna biträden att afgifva utlåtanden; och som expeditionschefen skulle deltaga i afgifvandet af dessa utlåtanden, kunde inträffa att denne, då han är föredragande i tillförordnad regering, finge gifva sig sjelf befallning derom. På tal om expeditionschefen ber jag att få nämna hvad jag nyss glömde säga, nemligen att den tredje byrån skulle förestås af expeditionschefen, men att denne icke skulle hafva någon beslutanderätt, ehuru förman för de tre direktörer, som hade sådan rätt.

Slutligen skulle detta förslag leda dertill, att hela näringsstatistikens bearbetande öfverflyttades från det centrala embetsverket till statistiska centralbyrån, hvilket strider mot den grundsats, som med afseende på statistiken hittills tillämpats. Alla andra centrala embetsverk, så väl som flera byråer inom statsdepartementen, afgifva hvar för sig sina statistiska berättelser och de komiterade, som afgifvit utlåtanden om kommerskollegii omorganisation, hafva ock på det bestämdaste motsatt sig näringsstatistikens öfverflyttande till den statistiska centralbyrån. I den första af dessa komitéer hade dåvarande och i den andra nuvarande chefen för statistiska centralbyrån plats.

På grund af hvad jag nu anfört torde herrarne inse, att jag omöjligen kan afgifva min röst för det ifrågavarande organisationsförslaget, och då jag icke ser någon möjlighet att under denna Riksdag få framlagd ett annat förslag, nödgas jag förena mig med dem, som yrkat afslag.

Herr Björnstjerna: Då den åsigt jag hyllar redan blifvit så fullständigt och väl utvecklad af flere föregående talare, skall jag inskränka mig till några få ord. Om jag kunde föreställa mig, att ett departement för åkerbruk, handel och industri skulle för dessa viktiga näringar vara af någon framstående vikt, skulle jag söka undertrycka mina betänkligheter, men jag delar den åsigt, som af vice talmannen uttalats, nemligen att åkerbruk, handel och industri sköta sig bäst

sjelfva och icke behöfva något förmyndarskap. Det är för dem till och med skadligt, att de skola tro, att de, genom att vända sig till ett embetsverk, skola få sina behof fyllda, sina brister afhjelpa. De måste genom ansträngande arbete och omtanke hjälpa sig sjelfva. Det är väl sant, att i många andra länder finnas ministerier för åkerbruk, industri och handel, men det är dermed icke bevisadt, att dessa varit af någon framstående vigt för de intressen, de hafva att förfäktat. Jag påminner mig, hvad det franska åkerbruksministeriet beträffar, ett yttrande af en framstående fransk författare, Leroy-Beaulieu, hvilken en gång sade, att det bästa, åkerbruksministeriet kunde göra, vore att läsa igen sina dörrar och aldrig låta höra talas om sig.

Ifrågasatt ändring af § 6 regeringsformen.
(Forts.)

Jag erkänner, att civil- och ecklesiastikdepartementen äro öfverhopade af göromål och väl behöfva lindring; men jag kan icke finna, att sådan beredes dem derigenom, att man drager en mängd nya ärenden under statsdepartementenas afgörande. Jag tycker man borde beträda en motsatt väg och afskilja en mängd mål från Kongl. Maj:t och lägga dem på de förvaltande embetsverken och domstolarne.

Här har yttrats, att kommerskollegium vore en föräldrad inrättning. De af herrarne, som voro ledamöter af riksdagen på 1870-talet, när de förnämsta anfallen mot kollegiet skedde, torde erinra sig, att dessa föranleddes mindre af brister hos kollegiet, än af föreställningen att genom dessa anfall en förändring i statsrådets sammansättning skulle kunna genomdrivas. Det blef då, och har derefter varit nästan ett axiom, att kommerskollegium vore en föräldrad inrättning. Man satte det på svältkur och detta är icke ett sätt att förbättra en inrättning. Tvärt om instämmer jag med den föregående talaren deri, att jag hoppas en dag få se kommerskollegium stå upp i förnyad gestalt. Under de år jag hade tillfälle att se de utlåtanden kommerskollegium afgaf, särskildt i unionella frågor, fann jag dem alltid väl och med mycken sakkänedom utarbetade; och hvad den långsamhet beträffar, för hvilken man beskyller kollegium, var den icke större än att, när sådana utlåtanden infordrades samtidigt från kommerskollegium och norska departementet för det inre, kollegiets utlåtande vanligen inkom först, så att det kunde meddelas den norska myndigheten, som derefter inkom med sitt betänkande.

Då flere talare yttrat sig mot indragningen af ett konsultativt statsråd, får jag med dem instämma deruti, och jag föreställer mig att, om ett sådant departement som det ifrågavarande skall inrättas, det bör ske på så sätt, att elfva statsråd finnas, men icke att de konsultativa statsrådets antal derigenom minskas. Jag får således yrka afslag å ifrågavarande förslag till ändring af § 6 regeringsformen.

Friherre Barnekow: Då denna fråga förekom vid 1885 års Riksdag, yttrade konstitutionsutskottet sig i den rigtningen, att så väl kommerskollegium som landbruksakademiens förvaltningsutskott skulle indragas, och dess ärenden förläggas till ett regeringsdepartement,

Ifrågasatt ändring af § 6 regeringsformen.
(Forts.)

samt anförde vidare: »Ej heller har utskottet något att erinra mot upphäfvandet af sista momentet i 6 § regeringsformen, hvarigenom de konsultativa statsrådets antal skulle minskas, samt föreskriften derom att två af dem skola hafva förvaltadt civil beställning bortfalla.» *Nu* har regeringen kommit med ett förslag i öfverensstämmelse med hvad 1885 års konstitutionsutskott förordade och som både Första och Andra Kammaren beslöto antaga till grundlagsenlig hvila. Hvad har då inträffat sedan 1885? *Nu* är det alldeles omöjligt. *Nu* hafva en mängd svårigheter uppstått! Vi hafva hört den ene lagkloke mannen uppträda efter den andre och säga, att det är alldeles omöjligt, emedan sjelfva administrationen icke är sådan man skulle önska. Det heter alltid så. Enligt mitt förmenande måste likväl grundlagsändringen föregå organisationsfrågan. Det skulle vara intressant att se en regering, som kan framlägga ett lagförslag, om hvilket alla lagkarlar äro ense.

Jag tänkte icke yttra mig i dag, om icke den siste talaren uppkallat mig. Han sade, att han hoppades, att det icke skulle inträffa, att handel, industri och jordbruk skulle få någon representant vid Konungens rådsbord, emedan näringarna reda sig bäst sjelfva. Jag hoppas deremot, att den tid skall inträffa, då de få en sådan representant; och jag har velat inlägga min protest mot hans yttrande i det fallet, ty jag tror det fullt riktigt att fordra något sådant i synnerhet i dessa tider. För öfrigt är jag, lika med samme talare, öfvertygad att handel, industri och jordbruk skulle reda sig ganska bra, om de nemligen finge vara i fred; men när icke blott våra egna utan äfven främmande länders lagar komma i kollision med näringarna, så skulle jag vilja fordra, att dessa finge sin egen representant vid Konungens rådsbord.

Jag är emellertid viss på, att det icke tjänar till någonting att spilla vidare ord på denna fråga, ty den kommer tydligen att falla, men i sådant fall kommer det sannolikt att dröja lång tid, innan näringarne få någon egen representant vid Konungens rådsbord, och derföre anser jag mig böra yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr greffen och talmannen, enligt de derunder framställda yrkandena, propositioner, först på antagande af det hvilande förslaget till ändring af § 6 regeringsformen och sedan på förkastande deraf, samt förklarade sig finna den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Friherre *Klinckowström* begärde votering, i följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som antager det från 1885 års riksdag hvilande förslag till ändring af § 6 regeringsformen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, förkastas nämnda förslag.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 23;

Nej — 72.

Det från 1887 års till den 2 maj inkallade riksdag hvilande förslaget till ändring af § 19 riksdagsordningen.

Förslag till ändring af § 19 riksdagsordningen.

Herr Schotte: Då ingen begärt ordet i denna fråga, men jag förmodar, att icke alla ledamöter i denna kammare önska denna grundlagsändring utan all diskussion antagen, får jag för min del yrka afslag å densamma.

Man har anfört såsom skäl för denna ändring, att, om en person flyttar från en ort till en annan, han går miste om valbarhet under en tid. Jag anser, att denna olägenhet uppväges deraf, att ortens invånare få tid att närmare lära känna den inflyttade, innan de skänka honom sitt förtroende såsom representant.

Det andra skälet är att, om en person glömmet betala sina kommunalutskylder, så förlorar han derigenom sin valbarhet. Jag anser dock, att den, som icke i tid uppfyllt en så enkel medborgerlig pligt, som den att betala sina utskylder, han bör icke kunna göra anspråk på att, så länge han försummar det, åtnjuta valrätt eller, innan viss tid derefter tilländagått, valbarhet. Jag anser således denna grundlagsändring vara hvarken nödig eller nyttig och jag yrkar därför afslag å utskottets förevarande betänkande i denna punkt.

Herr Bergius: Det var, såsom den föregående talaren auförde två skäl, som föranledde konstitutionsutskottet vid sistlidne riksdag att framställa detta förslag. Det ena var, att utskottet ansåg det obilligt, att den, som flyttar från en kommun till en annan, blir under i allmänhet två år förlustig valbarhet till Andra Kammaren. När han blir mantalsskrifven i den ort, dit han flyttat, förlorar han valrätt och valbarhet i den kommun, der han förut varit bosatt, och han återfår dessa rättigheter, valrätten, då hans beskattning blifvit bestämd i den nya kommunen, men valbarheten först ett år efter det hans valrätt åter inträdt. Det förslag konstitutionsutskottet framställt, skiljer sig derutinnan från dessa gällande bestämmelser, att valrätten och valbarheten skulle återinträda samtidigt och valbarheten således ett år förr än efter nu gällande lag.

Förslag till ändring af § 19 riksdagsordningen.
(Forts.)

Det andra skälet afsåg det förhållande, som eger rum, då en person underlåter att på bestämd tid erlægga kommunalutskylder, men gör det sedermera. För närvarande får han sin valrätt tillbaka, då betalningen fullgöres, men valbarheten återinträder ej förr än ett år efter valrätten. Detta ansågs af utskottet vara en alltför sträng påföljd för en försummelse, som kan bero på glömska eller förbiseende. Dessa utskottets skäl anser jag hafva ganska stor giltighet och icke hafva blifvit af den förste ärade talaren vederlagda, hvarför jag hemställer, att detta hvilande grundlagsförslag måtte af kammaren antagas.

Friherre Åkerhielm: Det var icke utan betänksamhet jag i sinom tid gaf min röst åt den riksdagsordning, som nu är för oss bestämmande; och det är icke heller utan betänksamhet som jag, hvarje gång jag hör ett förslag om ändring deri framställt, emottager det samma. Till de betänkligheter, som den förste talaren, just som klubban höll på att falla, framställde inför kammaren, ber jag — egentligen i afsigt att bereda något längre betänketid, innan klubban å nyo faller, — att få för kammaren framhålla hvad i fråga om antagandet af detta grundlagsändringsförslag fallit mig före.

Jag vill gerna gifva den ärade ordföranden i konstitutionsutskottet rätt derutinnan, att de nu gällande föreskrifterna i detta ämne kunna medföra någon olägenhet och någon, tilläfventyrs icke behöflig inskränkning i rätten att välja representant i ett eller annat valområde. Men mot dessa väl sällan förefallande *mindre olägenheter* förekommer, enligt mitt förmenande, snart sagdt *verklig fara*, i händelse nu gällande bestämmelser borttagas, — den nemligen, som ligger i lättheten att, om det särskilda året bortfaller, ett af ett särskildt rop för dagen omhuldadt namn gör sig öfverhöfvan gällande i en valkrets, der personligheten är okänd och opröfvad. Jag tror det bättre, att hvarje ort först hinner taga kännedom och se på närmare håll samt, att så säga, väga den man, som skall hedras med ortens förnämsta förtroendeuppdrag, än om den antydda nu förefintliga, jmförelsevis lilla olägenheten kvarstår. Jag kan i detta ögonblick icke våga biträda det föreliggande grundlagsändringsförslaget, hvarför jag, förenande mig med den förste ärade talaren, yrkar afslag derå.

Herr Reuterswärd: I likhet med den föregående talaren kommer äfven jag att yrka afslag å den föreslagna grundlagsförändringen. För min del kan jag icke finna annat, än att den nuvarande bestämmelsen i § 19 riksdagsordningen har sitt fulla berättigande. Det är, såsom den föregående talaren sade, icke för mycket begärtdt, att den person, som flyttar från en ort till en annan, der hinner taga kännedom om den ortens förhållanden, på samma gång som de blifvande valmännen böra få kännedom om hans personliga egenskaper, innan de hedra honom med sitt val. Orden i § 19 »och minst ett år näst före valet» stå der icke förgäfves, utan hafva sin betydelse, och den

förändring, som nu föreslås, anser jag icke vara så högst viktig och nödvändig, som med en grundlagsförändring afses. Jag är för mycket konservativ för att vilja göra en grundlagsförändring blott därför, att den kan synas för tillfället vara önskvärd.

Förslag till ändring af § 19 riksdagsordningen.
(Forts.)

Den talare, som förordade förslaget, nemligen konstitutionsutskottets ärade ordförande, sade, att den bestämmelsen vore för sträng, att om man underlåte sin pligt att betala sina utskylder i rätt tid, man icke skulle kunna väljas till riksdagsman i Andra Kammaren. Men det är väl det första, man har rätt att fordra af en lagstiftare, att han sjelf följer de lagar, i hvilkas stiftande han deltagit.

Jag anser nödigt, att den nuvarande bestämmelsen får kvarstå och yrkar därför afslag å utskottets betänkande.

Herr Törnebladh: Det har blifvit anmärkt, att detta förslag, om det antoges, skulle medföra en olägenhet derutinnan, att den nya valkretsen väl borde hafva någon tid på sig att lära känna den person, som dit inflyttar, för att välja honom till representant. Jag delar fullkomligt den uppfattningen, att valkretsen bör hafva tillfälle att göra detta; men om valkretsen, oaktadt personen icke bott der ett år, anser honom vara förtjent af valkretsens förtroende, så visar detta i de flesta fall, att han är högst lämplig till representant, då han, ehuru okänd, lyckas tillvinna sig det högsta medborgerliga förtroende, som kan gifvas. Skulle det därför icke vara lämpligt, att låta valkretsen sjelf bestämma, i hvilken män den anser sig haft tillfälle att lära känna personen eller icke, och ej beröfva honom möjligheten att blifva vald, eller Riksdagen möjligheten att under gynsamma förhållanden tillgodogöra sig en förmåga blott därför, att han händelsevis flyttat från en ort till en annan? Det är klart, att med den stränga indelning, våra riksdagsdistrikt ega, en lättnad kan tänkas böra ske, åtminstone så till vida, att flyttning från en valkrets till en annan icke skall för mer än kortaste tid utestänga valbarhet. Vi hafva ett strängt genomfördt system, att hvar och en riksdagsman i Andra Kammaren skall vara vald af sin ort; i andra länder är man friare i det afseendet. Jag kan nu emellertid icke tänka mig, att man här vill göra någon förändring efter utlandets exempel, men deremot synes det ej vara skäl att så strängt urgera systemet i nu ifrågakvarande hänseende, då ju valkretsen ändock har sin rätt kvar att pröfva, om personen är lämplig eller icke.

Hvad kommunalutskylderna beträffar, så är detta i viss mån en underordnad fråga. Men jag vill påminna derom, att, såsom vissa besvärsmål gifva vid handen, det understundom är ganska tvifvelaktigt, när en försummelse att betala dessa utskylder egt rum eller icke. Det beror på, hvad betydelse den ena eller andra uppboordsstämman eller reststämman har i och för uppförande på restlängden; och hvad som är säkert, det är, att den bestämmelse, hvars borttagande nu föreslås, har gifvit och kan ytterligare gifva upphof till ett slags fiskalska

Förslag till ändring af § 19 i riksdagsordningen. (Forts.)

aktioner för att taga reda på, om utskylderna den ena eller andra dagen blifvit inbetalda, hvilket icke kan vara till verklig fördel för något parti. Jag föreställer mig således, att någon fara icke kan ligga i detta förslag, då det ju är de valberättigade sjelfva, som få bestämma, om de vilja lemna sitt förtroende åt en person, äfven om han icke bott ett år inom valkretsen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Friherre Barnekow: För min del kan jag icke finna annat, än att det ligger stor billighet i denna begäran om ändring i § 19 i riksdagsordningen, och denna begäran har framkommit därför, att man har funnit olägenheter i de nuvarande bestämmelserna. Om vi tänka oss, att en framstående ledamot af Andra Kammaren flyttar från en kommun till en annan inom samma valkrets, så har han väl icke derigenom förverkat sin rätt i någon mån, men till följd endast af denna flyttning kan han nu icke blifva vald till representant för valkretsen. Ligger det icke något obilligt och orättvist häri?

Olägenheter, sägs det, skulle kunna uppstå derigenom, att man icke skulle tillräckligt hafva lärt känna den inflyttade, innan man valde honom, men det är ju valkretsens egen sak.

Huru jag ser denna sak, kan jag således icke finna annat, än att det ligger full rättvisa i den framställda begäran.

Hvad det beträffar, att en person icke betalar sin kommunalskatt på utsatt tid, så är det mycket orätt af honom att icke passa på och betala på bestämd dag. Men det kan vara sådana omständigheter, att man icke kan göra det; t. ex. att yrväder hindrar eller andra hinder, som göra det för mig omöjligt att framkomma till uppboresstället, men jag kommer i stället dagen derefter. Om ett sådant fall inträffar, så kan det svaras mig, därför att ni icke kom till uppboresstämman just den dag, då den blifvit utsatt, har ni förlorat er valbarhet för ett år. Detta är icke rätt och billigt.

Som jag alltså finner fördelarne af den föreslagna förändringen betydligt större än de möjliga olägenheterna af densamma, så yrkar jag bifall.

Herr vice Talmannen: Jag kan icke tro, att någon af kammarernas ledamöter kan önska mera än jag att upprätthålla de hufvudgrunder och viktigare bestämmelser, som finnas i den nuvarande riksdagsordningen; men i det nu föreliggande förslaget har jag icke tvekat att instämma vid dess behandling inom konstitutionsutskottet. Nuvarande stadgandes syfte synes mig uppenbarligen icke vara något annat än att en person icke genom att flytta från en kommun till en annan skall kunna bereda sig tillfälle att blifva valbar hvar helst honom behagar, utan afseende på att han icke tillhört det samhället någon tid. Men de bestämmelser, som gälla för *valrätt*, förekomma detta förhållande, ty för att vara valberättigad vid val till riksdagsman i Andra

Kammaren fordras att vara mantalsskrifven inom valdistriktet och att vara berättigad att deltaga i kommunens allmänna angelägenheter, derför fordras att vara taxerad till bevillning inom kommunen och uppförd i fyrktalslängd; men allt detta kan man icke blifva på mindre än ett år från inflyttningen.

Förslag till ändring af § 19 riksdagsordningen.
(Forts.)

Under sådana förhållanden och då det synes mig vara alldeles gifvet, att man måste så mycket som möjligt undvika att beröfva en medborgare den viktiga rättigheten att någonstädes vara valbar till Andra Kammaren, så är det gifvet, att man äfven bör så mycket som möjligt förkorta den tid, hvarunder han icke är valbar. Under nuvarande förhållanden är det minst *två* år; enligt utskottets förslag är det minst *ett* år, och således förkortas den tid, hvarunder en person efter inflyttandet i kommunen är utesluten från valbarhet, genom utskottets förslag med ett år.

Min öfvertygelse är, att om kommunalförfattningarna verkat någon tid, när detta grundlagsstadgande affattades, hade en sådan bestämmelse icke kommit in i riksdagsordningen och jag tror derför, att kammaren kan utan fara bifalla det föreliggande förslaget, då kammaren derigenom medverkar till målet, att icke onödigtvis beröfva en medborgare rättigheten att kunna blifva vald till Andra Kammaren.

Jag anhåller om bifall.

Herr Reuterswärd: Jag kan för min del icke föreställa mig, att det inom någon domsaga skulle finnas sådan brist på lämpliga kandidater till ledamöter i Andra Kammaren, att man skulle vara nödsakad att, snart sagdt, taga till representant en person, som knappt hunnit göra sig känd inom den ort, han skulle representera. Om en person flyttar in i kommunen i slutet af oktober och mantalsskrifningen sker i november, så skulle han inom kort tid kunna blifva icke blott valberättigad utan äfven valbar. För min del tror jag — jag upprepar, hvad jag nyss sade — att det icke är utan afsigt som detta tillägg har infutit i § 19 riksdagsordningen, samt att det har en ganska stor och djup betydelse. Jag vill för min del icke, att en person, som inom en ort försökt att genom agitation blifva vald till Andra Kammaren, genom att flytta till en annan ort, som står hans ansigter närmare, skall kunna så hastigt få tillfredsställa sin politiska fäfan. Han kan gerna vänta den tid, som nu är föreskrifven, och vill han icke nöja sig dermed, må han försöka sin lycka i denna kammare, om han i öfrigt är kompetent dertill. För min del anser jag, att frågan är viktigare och af djupare betydelse än man kanske i första ögonblicket föreställer sig, hvarför jag anhåller om afslag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr grefven och talmannen, enligt de derunder framställda yrkandena, propositioner, först på antagande af det hvilande förslaget till ändring af § 19 riksdagsordningen och sedan på förkastande deraf, samt förklarade sig finna

den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som antager det från 1887 års till den 2 maj inkallade riksdag hvilande förslag till ändring af § 19 riksdagsordningen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, förkastas berörda förslag.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja -- 58;
Nej -- 41.

Det från 1887 års till den 2 maj inkallade riksdag hvilande förslaget om tillägg till 3 § 7 mom. tryckfrihetsförordningen.

Antogs.

Herr von Ehrenheim afgaf en motion, n:o 70, angående tillägg till de för Riksdagen antagna reglementariska föreskrifter.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöt kammaren hänvisa denna motion till sitt tillfälliga utskott n:o 2.

Justerades sex protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag blifvit första gången bordlagda, skulle sättas främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,29 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Rättelse

i Första Kammarens protokoll n:o 6.

Det å 1. sidan näst efter 7. raden uppfifrån förekommande avslutningsstreck (—) bör utgå.

Rättelse

i Första Kammarens protokoll n:o 7.

Det å sidan 6, raden 3 uppfifrån förekommande ordet »valen» skall vara »valmän».
